

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету
Міжнародних відносин і права

Юрій МУДРИК

08 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Демократичне врядування

Назва дисципліни

Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Спеціальність – С2 Політологія

Рівень вищої освіти – Другий (магістерський)

Освітньо-професійна програма – Політологія

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС; **Шифр дисципліни** – ОЗП.03

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (цикл загальної підготовки)

Факультет – Міжнародних відносин і права

Кафедра – Міжнародної комунікації та політології

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, в т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	1	1	5.0	150	66	32	-	-	34	84	-	-	-	+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Політологія», за спеціальністю С2 Політологія

Робоча програма складена

Підпис(и) автора(ів)

канд. політ. наук, доц Ольга ЗАСЛАВСЬКА

Науковий ступінь, вчене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора(ів)

Схвалена на засіданні кафедри

Міжнародної комунікації та політології

Протокол від 29.08 2025 № 1

Зав. кафедри

Підпис

Ольга ЗАСЛАВСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин і права

Голова вченої ради факультету

Підпис

Юрій МУДРИК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва кафедри	Підпис	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ
Гарант ОП	Міжнародної комунікації та політології		Ольга ЗАСЛАВСЬКА

3 Пояснювальна записка

Дисципліна «Демократичне врядування» є однією із обов'язкових дисциплін і займає провідне місце у загальній підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, очної (денної) (далі – денної) форми здобуття вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Політологія» в межах спеціальності С2 «Політологія».

Пререквізити – вихідна.

Кореквізити – ОФП.03 Європейська та євроатлантична інтеграція і сталий розвиток; ОФП.04 Міжцивілізаційні зіткнення на політичній мапі сучасного світу; ОФП.05 Політичне лідерство в умовах невизначеності; ОФП.06 Політичний аналіз; ОФП.08 Переддипломна практика, ОФП.09 Кваліфікаційна робота.

Відповідно до освітньої програми дисципліна сприяє забезпеченню:

компетентностей: ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій. ЗК01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК03. Здатність розробляти проекти та управляти ними. ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК07. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. ФК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації. ФК03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів. ФК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. ФК06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. ФК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні. УК01. Усвідомлення можливостей і викликів глобальної демократії та відмінностей світоглядного мислення соціальних спільнот різних цивілізаційних локацій, а також особливостей і еволюції формування політичних цінностей у різних типах політичних режимів на національному, регіональному та глобальному рівнях. УК02. Здатність розробляти та реалізовувати проекти та програми інститутів громадянського суспільства та держави для інтенсифікації демократичних процесів, забезпечення ефективного і прозорого процесу прийняття рішень на національному та місцевому рівнях, зокрема через впровадження принципів та інструментів е-демократії.

програмних результатів навчання: ПРН01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту. ПРН02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань. ПРН04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень. ПРН06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів. ПРН07. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності. ПРН08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології та з дотичних

до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів. Програмні результати, визначені освітньою програмою (ПРН) ПРН09. Аналізувати й комплексно оцінювати функціонування публічної політики, політичних інститутів і процесів на національному, регіональному та глобальному рівнях з урахуванням особливостей політичного мислення соціальних спільнот різних цивілізаційних локацій. ПРН10. Розробляти та реалізовувати проекти, спрямовані на формування активістського типу політичної культури громадян, партисипативного стилю управління, зокрема із застосуванням інструментів електронної демократії. 8 Ресурсне забезпечення реалі

Мета дисципліни. Формування у здобувачів вищої освіти систематизованого знання про сутність демократичного врядування та розвиток практичних навиків вибору та використання інструментів демократичного врядування як ефективної сучасної європейської політики і практики.

Предмет дисципліни. Теоретичні основи, сучасні моделі та практичний інструментарій демократичного врядування

Завдання дисципліни. Надати студентам систематизовані знання щодо теоретичних та методологічних засад демократичного врядування та сформувати практичні навичок вибору та використання інструментів демократичного врядування.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен **аналізувати** сутність, принципи демократичного врядування; **розрізняти** ключові моделі демократії та **розуміти** їхню ефективність у різних політичних системах; **застосовувати** знання про верховенство права та конституціоналізм для оцінки легітимності рішень органів влади та захисту прав громадян; **володіти практичними навичками вибору та використання** інструментів демократичного врядування у процесі формування та реалізації публічної політики; **розробляти стратегії адаптації** системи врядування до викликів невизначеності.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:		
	Лекції	Семінарські заняття	СРС
Тема 1. Демократія як ідеал і політична дійсність. Принципи демократії	4	4	10
Тема 2. Концептуальні основи демократичного врядування. Принципи “належного врядування”	4	4	10
Тема 3. Демократичний транзит: умови та моделі. Індекси демократії	4	4	10
Тема 4. Верховенство права як фундамент демократичного врядування	4	4	10
Тема 5. Інституційна структура та політичні процеси в сучасній демократії	4	4	10
Тема 6. Громадянське суспільство та партисипативне врядування	6	6	16
Тема 7. Інструменти демократичного врядування на локальному рівні	4	4	10
Тема 8. Зміст та перспективи розвитку демократичного врядування в Україні	2	4	8
Разом	32	34	84

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

Номер з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Тема 1. Демократія як ідеал і політична дійсність. Принципи демократії. Заняття 1. Етимологічні визначення демократії. Демократія як ідеал і політична дійсність. «Поліархія» Р. Даля. Критерії та принципи демократії. Закономірності розвитку форм демократії. Літ.: [1]; [10]; [11]; [12]; [5].	2
2	Тема 1. Демократія як ідеал і політична дійсність. Принципи демократії. Заняття 2. Передумови та витоки демократії, генезис та сутність народовладдя. Історичні передумови та витоки сучасної демократії. Антропологічна природа влади як першооснова демократії. Генезис та особливості розуміння демократії на різних етапах розвитку людства. Зміст та характеристика провідних ідей теорії демократії. Літ.: Літ.: [1]; [10]; [11]; [12]; [5].	2
3	Тема 2. Концептуальні основи демократичного врядування. Принципи “належного врядування”. Заняття 1 Розмежування понять "Управління" (Government) та "Врядування" (Governance). Врядування як мережева взаємодія державних, приватних та недержавних акторів. Історичний контекст виникнення концепції Good Governance. Принципи демократичного врядування: верховенство права, прозорість, підзвітність та партисипативність. Літ.: [2]; [3]; [18]; [24].	2
4	Тема 2. Концептуальні основи демократичного врядування. Принципи “належного врядування”. Заняття 2 Виклики для демократичного врядування в сучасному світі. Стратегії імплементації міжнародних стандартів. Впровадження принципів доброго врядування в Україні. Літ.: [2]; [3]; [18]; [24].	2
5	Тема 3. Демократичний транзит: умови та моделі. Індекси демократії Заняття 1 Динаміка демократизації та типологія зміни недемократичних режимів. Концептуальні основи "хвиль демократизації". Хронологія та рушійні сили (за С. Хантінгтоном). Типологія політичної трансформації: переворот, революція, модернізація, демократичний транзит. “Застрягання в транзиті” та формування гібридних режимів. Анократія. Літ.: [1]; [2]; [3]; [26]; [30].	2
6	Тема 3. Демократичний транзит: умови та моделі. Індекси демократії Заняття 2. Проблеми сучасного демократичного відкату. Індекси демократії (Freedom House, Democracy Index).	2

	Літ.: [1]; [2]; [3]; [26]; [30].	
7	Тема 4. Верховенство права як фундамент демократичного врядування Заняття 1. Правова держава: сутність, принципи та механізми забезпечення. Роль конституційного контролю та незалежності судової влади як ключових елементів обмеження влади. Літ.: [1]; [2]; [3]	2
8	Тема 4. Верховенство права як фундамент демократичного врядування Заняття 2. Система міжнародного механізму захисту прав людини. Національна система захисту прав людини та громадянина. Літ.: [1]; [2]; [3].	2
9	Тема 5. Інституційна структура та політичні процеси в сучасній демократії Заняття 1. Політичні інститути й процеси в демократичному суспільстві. Механізми демократії в державному врядуванні. Система державного врядування в Україні. Літ.: [2]; [4]; [15]; [16]; [20]; [23]; [24].	2
10	Тема 5. Інституційна структура та політичні процеси в сучасній демократії Заняття 2. Вибори як формотворча основа демократії. Політичні партії в представницькій демократії Літ.: [2]; [4]; [15]; [16]; [20]; [23]; [24].	2
11	Тема 6. Громадянське суспільство та партисипативне врядування Заняття 1. Концептуалізація поняття “громадянське суспільство” та його функціональне навантаження у Governance. Роль громадянського суспільства у суспільній організації. Соціальний капітал Літ.: [1]; [3]; [7]; [13]; [20].	2
12	Тема 6. Громадянське суспільство та партисипативне врядування Заняття 2 Механізми громадської участі. Вплив на прийняття рішень. Адвокація. Громадські бюджети, електронні петиції. Літ.: [1]; [3]; [7]; [13]; [20].	2
13	Тема 6. Громадянське суспільство та партисипативне врядування Заняття 3 Громадянська культура як чинник участі громадян у демократичних процесах. Механізми культивування партисипативності. Літ.: [1]; [3]; [7]; [13]; [20].	2
14	Тема 7. Локальна модель демократичного врядування: структура та проблеми модернізації Заняття 1	2

	Структура локальної моделі демократичного врядування (ЛМДВ). Вплив потенціалу локальної демократії на демократичне врядування. Літ.: [7]; [8]; [25]; [28].	
15	Тема 7. Локальна модель демократичного врядування: структура та проблеми модернізації Заняття 2 Проблема модернізації ЛМДВ: реформування місцевого самоврядування, підвищення рівня залучення громадян, активне використання інформаційних технологій (цифровізація). Інструменти громадської участі та механізми контролю на місцевому рівні. Ефективні інструменти локальної демократії під час війни. Стратегії забезпечення сталості ЛМДВ Літ.: [7]; [8]; [25]; [28].	2
16	Тема 8. Зміст та перспективи розвитку демократичного врядування в Україні Заняття 1 Демократія і громадянська участь в Україні. Демократичний транзит України: етапи, досягнення та прорахунки. Проблеми та перспективи становлення та розвитку демократії в Україні. Літ.: [14]; [22]; [23].	2
Разом		32

5.2 Зміст семінарських занять

Перелік семінарських занять

Номер з/п	Перелік тем семінарських занять	Кількість годин
1	Демократія як ідеал і політична дійсність. Принципи демократії. Заняття 1. Етимологічні визначення демократії. Демократія як ідеал і політична дійсність. «Поліархія» Р. Даля. Критерії та принципи демократії. Закономірності розвитку форм демократії. Літ.: [1]; [10]; [11]; [12]; [5].	2
2	Демократія як ідеал і політична дійсність. Принципи демократії. Заняття 2. Передумови та витоки демократії, генезис та сутність народовладдя. Історичні передумови та витоки сучасної демократії. Антропологічна природа влади як першооснова демократії. Генезис та особливості розуміння демократії на різних етапах розвитку людства. Зміст та характеристика провідних ідей теорії демократії. Літ.: [1]; [10]; [11]; [12]; [5].	2
3	Концептуальні основи демократичного врядування. Принципи “належного врядування”. Заняття 1 Розмежування понять "Управління" (Government) та "Врядування" (Governance). Врядування як мережева взаємодія державних, приватних та недержавних акторів. Історичний контекст виникнення концепції Good Governance. Принципи демократичного врядування: верховенство права, прозорість, підзвітність та партисипативність. Літ.: [2]; [3]; [18]; [24].	2
4	Концептуальні основи демократичного врядування. Принципи “належного врядування”. Заняття 2 Виклики для демократичного врядування в сучасному світі. Стратегії імплементації міжнародних стандартів. Впровадження принципів доброго врядування в Україні. Літ.: [2]; [3]; [18]; [24].	2
5	Демократичний транзит: умови та моделі. Індекси демократії Заняття 1 Динаміка демократизації та типологія зміни недемократичних режимів. Концептуальні основи "хвиль демократизації". Хронологія та рушійні сили (за С. Хантінгтоном). Типологія політичної трансформації: переворот, революція, модернізація, демократичний транзит. “Застрягання в транзиті” та формування гібридних режимів. Анократія. Літ.: [1]; [2]; [3]; [26]; [30].	2
6	Демократичний транзит: умови та моделі. Індекси демократії Заняття 2. Проблеми сучасного демократичного відкату. Індекси демократії (Freedom House, Democracy Index).	2

	Літ.: [1]; [2]; [3]; [26]; [30].	
7	Верховенство права як фундамент демократичного врядування Заняття 1. Правова держава: сутність, принципи та механізми забезпечення. Роль конституційного контролю та незалежності судової влади як ключових елементів обмеження влади. Літ.: [1]; [2]; [3]	2
8	Верховенство права як фундамент демократичного врядування Заняття 2. Система міжнародного механізму захисту прав людини. Національна система захисту прав людини та громадянина. Літ.: [1]; [2]; [3].	2
9	Інституційна структура та політичні процеси в сучасній демократії Заняття 1. Політичні інститути й процеси в демократичному суспільстві. Механізми демократії в державному врядуванні. Система державного врядування в Україні. Літ.: [2]; [4]; [15]; [16]; [20]; [23]; [24].	2
10	Інституційна структура та політичні процеси в сучасній демократії Заняття 2. Вибори як формотворча основа демократії. Політичні партії в представницькій демократії Літ.: [2]; [4]; [15]; [16]; [20]; [23]; [24].	2
11	Громадянське суспільство та партисипативне врядування Заняття 1. Концептуалізація поняття “громадянське суспільство” та його функціональне навантаження у Governance. Роль громадянського суспільства у суспільній організації. Соціальний капітал Літ.: [1]; [3]; [7]; [13]; [20].	2
12	Громадянське суспільство та партисипативне врядування Заняття 2 Воркшоп “Ефективна адвокація” Літ.: [1]; [3]; [7]; [13]; [20].	2
13	Громадянське суспільство та партисипативне врядування Заняття 3 Громадянська культура як чинник участі громадян у демократичних процесах. Механізми культивування партисипативності. Літ.: [1]; [3]; [7]; [13]; [20].	2
14	Локальна модель демократичного врядування: структура та проблеми модернізації Заняття 1 Структура локальної моделі демократичного врядування (ЛМДВ). Вплив потенціалу локальної демократії на демократичне врядування	2

	Літ.: [7]; [8]; [25]; [28].	
15	Локальна модель демократичного врядування: структура та проблеми модернізації Заняття 2 Воркшоп “Інструменти локальної демократії” Літ.: [7]; [8]; [25]; [28].	2
16	Зміст та перспективи розвитку демократичного врядування в Україні Заняття 1 Демократія і громадянська участь в Україні. Демократичний транзит України: етапи, досягнення та прорахунки. Проблеми та перспективи становлення та розвитку демократії в Україні. Літ.: [14]; [22]; [23].	2
17	Зміст та перспективи розвитку демократичного врядування в Україні Заняття 2 Практики використання інструментів громадянської участі в Україні. Залучення громадян, які потребують особливої уваги. Демократичні інститути України під час війни. Літ.: [14]; [22]; [23].	2
Разом		34

5.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації та виконанні індивідуальних завдань. Індивідуальні завдання спрямовані на розробку, застосування, оцінку та оптимізацію механізмів безпосередньої участі громадян у процесі демократичного врядування.

Зміст самостійної роботи

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т1.	6
2	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 2 з Т1.	4
3	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т2.	4
4	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 2 з Т2. Виконання та презентація індивідуального завдання з Т2.	6
5	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т3. Виконання та презентація індивідуального завдання з Т3.	6
6	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 2 з Т3.	4
7	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т4.	6
8	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 2 з Т4.	4
9	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т5.	4
10	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 2 з Т5. Виконання та презентація індивідуального завдання з Т5.	6
11	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т6.	6
12	Опрацювання навчальних посібників з Т6, підготовка до воркшопу “Ефективна адвокація”.	4
13	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 3 з Т6. Виконання та презентація індивідуального завдання з Т6.	6
14	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т7.	6
15	Опрацювання навчальних посібників з Т7. Підготовка до воркшопу “Інструменти локальної демократії”.	4
16	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 1 з Т8.	4
17	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття 2 з Т8.	4
Разом		84

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних форм та методів, зокрема: лекції (словесні, наочні з використанням візуалізації); семінарські заняття (інтерактивні методи (дискусія, дебати), воркшопи), самостійна робота (індивідуальні завдання). Сукупно, вони мають за мету сприяти оволодінню студентами спеціальною термінологією, а також набуття ними практичних навичок аналізу та узагальнення й формулювання висновків із матеріалу, що розглядається.

7 Методи контролю

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти базується на аналізі знань і навичок та здійснюється відповідно до “Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті”.

Поточний контроль здійснюється під час аудиторних семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування теоретичного матеріалу;
- участь у дебатах, воркшопах;
- оцінювання доповідей, виступів;
- обговорення проблемних ситуацій;
- виконання індивідуальних завдань.

Оцінка на семінарському занятті складається з таких елементів: знання матеріалу теми; вміння обґрунтувати думку та оперувати основними категоріями; залучення до дискусій на семінарі; участь у дебатах, воркшопах; уміння відповідати на питання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей, оцінювання ефективності опанування навичками.

Теми 2, 3, 5 та 6 передбачають виконання індивідуальних завдань. У модульному середовищі до кожної теми представлено список завдань, з якого студент самостійно обирає одне. Під час оцінювання викладач звертає увагу на виконання всіх пунктів змісту завдання, обґрунтованість висновків та дотримання академічної доброчесності.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного, так і підсумкового контролю (іспиту). Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, *не допускається* до семестрового контролю поки не виконає весь обсяг, передбачений Робочою програмою для цього виду роботи. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу, встановленого для кожної структурної одиниці) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який *має* академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов’язковим. За об’єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в он-лайн режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до семінарського заняття (вивчення теоретичного матеріалу з теми, попередню підготовку до усного опитування, активно працювати на занятті, презентувати результати виконаних індивідуальних завдань, брати участь у дискусіях тощо.

Здобувачі вищої освіти зобов’язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене

семінарське заняття студент зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами відповідей на семінарських заняттях. Виконання індивідуальних практичних завдань завершується їх презентацією у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну або індивідуальну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, плагіат (в т.ч. із використанням мобільних девайсів)). У разі виявлення плагіату в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності **не допускаються**.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (наприклад, Prometheus), які сприяють формування компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 Оцінювання результатів навчання студентів

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів

Аудиторна робота								Самостійна робота		Семестровий контроль	Разом
Семінарські заняття (8 контрольних точок)								Індивідуальні завдання		Іспит	Сума балів
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-17	Т.2-3	Т.5-6		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)											
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	6-10	24-40	60-100*
24-40								12-20		24-40	

Примітка: *За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Оцінювання на семінарських заняттях

Оцінка, яка виставляється за роботу на семінарських, тренінгових заняттях, участь у дебатах складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при виконанні завдань.

Оцінювання індивідуальних завдань

Індивідуальне завдання здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням наведених у таблиці нижче критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів).

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення завдань; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.

Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.
-------------------------------	--

Індивідуальне завдання здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів).

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного, так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів вищої освіти (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

***Примітка.** *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (**Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти**).

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		

C	73-82		<i>Добре/Good</i> – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
D	66-72		<i>Задовільно/Satisfactory</i> – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	<i>Незадовільно/Fail</i> – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		<i>Незадовільно/Fail</i> – Результати навчання відсутні

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Етимологічні визначення демократії.
2. «Поліархія» Р. Даля.
3. Критерії та принципи демократії.
4. Закономірності розвитку форм демократії.
5. Передумови та витоки демократії, генезис та сутність народовладдя.
6. Історичні передумови та витоки сучасної демократії.
7. Антропологічна природа влади як першооснова демократії.
8. Генезис та особливості розуміння демократії на різних етапах розвитку людства.
9. Зміст та характеристика провідних ідей теорії демократії.
10. Концептуальні основи демократичного врядування.
11. Розмежування понять "Управління" (Government) та "Врядування" (Governance).
12. Врядування як мережева взаємодія державних, приватних та недержавних акторів.
13. Історичний контекст виникнення концепції Good Governance.
14. Принципи демократичного врядування: верховенство права, прозорість, підзвітність та партисипативність.
15. Виклики для демократичного врядування в сучасному світі.
16. Стратегії імплементації міжнародних стандартів. Впровадження принципів доброго врядування в Україні.
17. Динаміка демократизації та типологія зміни недемократичних режимів.
18. Концептуальні основи "хвиль демократизації".
19. Хронологія та рушійні сили (за С. Хантінгтоном).
20. Типологія політичної трансформації: переворот, революція, модернізація, демократичний транзит.
21. "Застрягання в транзиті" та формування гібридних режимів.
22. Анократія.
23. "Демократичний відкат" та інституційні загрози для сталості демократії.
24. Моделі переходу до демократії (Д. Растоу, Ф. Шміттєра, С Хантінгтона).
25. Індeksi демократії (Freedom House, Democracy Index).
26. Правова держава: сутність, принципи та механізми забезпечення.

27. Роль конституційного контролю та незалежності судової влади як ключових елементів обмеження влади.
28. Національна система захисту прав людини та громадянина.
29. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини та громадянина та їх імплементація.
30. Політичні інститути й процеси в демократичному суспільстві.
31. Механізми демократії в державному урядуванні.
32. Система державного урядування в Україні.
33. Вибори як формотворча основа демократії.
34. Політичні партії в представницькій демократії.
35. Концептуалізація поняття “громадянське суспільство” та його функціональне навантаження у Governance.
36. Роль громадянського суспільства у суспільній організації.
37. Соціальний капітал
38. Механізми громадської участі.
39. Вплив на прийняття рішень. Адвокація. Громадські бюджети, електронні петиції.
40. Громадянська культура як чинник участі громадян у демократичних процесах.
41. Механізми культивування партисипативності.
42. Структура локальної моделі демократичного урядування (ЛМДВ).
43. Фактори ефективності ЛМДВ.
44. Проблема модернізації ЛМДВ: реформування місцевого самоврядування, підвищення рівня залучення громадян, активне використання інформаційних технологій (цифровізація).
45. Інструменти громадської участі та механізми контролю на місцевому рівні.
46. Ефективні інструменти локальної демократії під час війни.
47. Стратегії забезпечення сталості ЛМДВ.
48. Зміст та перспективи розвитку демократичного урядування в Україні
49. Демократія і громадянська участь в Україні.
50. Демократичний транзит України: етапи, досягнення та прорахунки.
51. Проблеми та перспективи становлення та розвитку демократії в Україні.
52. Практики використання інструментів громадянської участі в Україні.
53. Залучення громадян, які потребують особливої уваги.
54. Демократичні інститути України під час війни.

11 Навчально-методичне забезпечення

Навчальний процес з дисципліни повністю і в достатній кількості забезпечений необхідними матеріалами, що розміщені в модульному середовищі для навчання Moodle. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnmu.edu.ua/course/view.php?id=10101#section-0>.

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни

Інформаційна та комп’ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література

Основна

1. Державна політика і демократичне урядування: становлення та взаємовплив: підручник / авт. кол.: Е. А. Афонін, Т. В. Бельська, Я. В. Бережний та ін. ; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички, В. А. Шахова. Київ: «К.І.С.», 2016. 264 с.

2. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці XX – на початку XXI століть: колективна монографія / за заг.ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
3. Democratic Governance. URL: <https://d-governance.com.ua/>

Додаткова

4. Баштанник О. Реалізація державної влади в системах управління на засадах респонсивності як умова демократичного урядування: інституціональний підхід. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 2024. № 1. С. 17-24.
5. Берлін І. Чотири есе про свободу / Перекл. з англ. О. Коваленка. Київ: Основи, 1994. 272 с.
6. Браун М. Посібник з аналізу державної політики. Пер. з англ. Київ: Основи, 2000. 243 с.
7. Партисипативна демократія та обґрунтовані рішення на місцевому рівні в Україні. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/153nor_small1.pdf.
8. Гумен Ю. Демократичне врядування: концептуалізація зарубіжного досвіду, аналіз ключових теорій і понять. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2023. Вип. 1. С. 17-29.
9. Відкритий діалог «Добре багаторівневе демократичне врядування в Україні»: матеріали Міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні. Київ: ННІ ПУДС КНУ, 2023. 105 с.
10. Гаск Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. Мирослави Олійник та Андрія Королишина; Фрідріх А. Гаск. Львів: Літопис, 2002. 556 с.
11. Гаск Ф. А. Істинний смисл демократичного ідеалу. *Демократія: Антологія* / Упоряд. О. Проценко. Київ: Смолоскип, 2005. С. 432-434.
12. Гьофе Г. Демократія в епоху глобалізації. Київ: ППС, 2007. 425 с.
13. Голубь В. В., Рубан Д. О. Партисипативне лідерство versus партисипативне управління: концептуалізація поняття. *Вісник Полтавського державного аграрного університету*. 2024. № 1. С. 79–84.
14. Решетова Г. І., Верительник С. М., Тарасенко Д. Л. Розвиток механізмів інформаційного забезпечення політики сталого демократичного врядування. *Наукові перспективи*. 2023. № 2(32). С.157–170.
15. Заславська О.О., Посвістак О.А., Налімова В.В. Молодіжне політичне лідерство та місце молоді у процесах демократичного врядування. *Politicus*. 2025, 1. С. 40-45.
16. Заславська О. О., Посвістак О. А. Вплив на демократичні процеси в Україні традиційних засобів масової інформації і соцмереж (на прикладі виборів президента 2019 року). *Politicus*, 2020. Вип. 3. С. 24 – 30.
17. Заславська О., Налімова В., Посвістак О. Емансипаційні цінності сучасного українського суспільства в умовах демократизації політичної культури. *Літопис Волині*. 2020. Вип. 23. С. 96–100.
18. Кобильник В. В. Консолідація демократичного політичного режиму: вектори та траєкторії в сучасній політичній науці. *Регіональні студії: науковий збірник* / редкол.: М. М. Палінчак (голов. ред.), І. М. Вегеш, Є. І. Гайданка та ін. Ужгород: Видавничий дім "Гельветика". 2024. Вип. 39. С. 31–35.
19. Колодій А. Концепція публічного (нового) врядування в її застосуванні до демократичних і перехідних систем. *Демократичне врядування*. 2012. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_3
20. Колодій А. Ф. та ін. Демократичність та ефективність публічного врядування в Україні: критерії оцінювання: наук. розробка. Київ.: НАДУ, 2013. 64 с.
21. Надолішній П. І. Концепція демократичного урядування: сутність і проблеми формування і реалізація. *Актуальні проблеми державного управління*. 2009 Вип. 2 (30). С. 46–55.
22. Зозуля В. Вплив глобалізації на демократичне врядування: теоретико-методологічні підходи. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 2. С. 14-18.

23. Некряч А. І. Розвинена місцева демократія – гарант входження України до європейського цивілізаційного простору (політологічний зріз). *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2015. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2015_2_26.
24. Мельниченко В.І. Безпосередня демократія як складова і чинник демократичного врядування в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/28.pdf>
25. Baldersheim H. Local Democracy in Post-Communist Europe. H.Baldersheim, M. Illner, H. Wollmann., Macmillan, London 2003. 338 с.
26. Chandler Good Government Index. URL: <https://chandlergovernmentindex.com/>
27. Public policy, governance and communications in the EU member states and candidate countries : post-conference monograph / [V. Burksiene et al. ; gen. ed. by G. Riabtsev and V. Tertychka]. Kyiv: NaUKMA, 2023. 190 p.
28. Reid M. Saving local democracy: An agenda for the new government. URL: https://thepolicyobservatory.aut.ac.nz/__data/assets/pdf_file/0020/144470/Mike-Reid-Saving-Local-Democracy-February-2018.pdf3.
29. Stoker G. Governance as theory: five propositions. *International Social Science Journal*. 1998. Vol. 50, Issue 155 (March (UNESCO)). P. 17–28.
30. Worldwide Governance Indicators. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>

14 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/>
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: <https://library.khmnu.edu.ua/>
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <https://elar.khmnu.edu.ua/home>
4. Відкриті онлайн курси на освітніх платформах. Доступ до ресурсу: <https://prometheus.org.ua>, <https://ed-era.com/>, <https://www.coursera.org/>, <https://www.udemy.com/>.